

Lev Nikolayeviç Tolstoy (1828 – 1910); Zengin bir ailenin çocuğu olarak Yasnaya-Polyana’da doğdu. Çok küçük yaşlarında önce annesini, sonra babasını kaybetti, yakınlarının elinde büyüdü. Öğrenimini tamamlamak için Moskova’ya gitti.

1851’de, sefahat dolu yaşantısına kesinlikle son vermeye kararı aldığında yirmi üç yaşındaydı. Aynı yılın sonbaharında Kafkasya ordusunda subay olan ağabeyi Nikolay’ın yanına giderek bir topçu tugayında subay yâveri olarak göreve başladı. O günlerde Kafkasya’daki savaşları anlatan “*Baskın*” ve “*Orman Kesimi*” öykülerini yazdı. 1854 Ocak ayında asteğmenliğe yükseltildi. Son derece kanlı geçen savaşın izlenimlerini “*Sivastopol Öyküleri*”nde anlattı.

Tolstoy’un Kafkasya ve Kırım’da savaşırken edindiği izlenimler, kendisini savaş ve askerlik üzerine düşünmeye yönlendirdi. Tolstoy, savaşın insanlar için büyük felâketlere neden olan acımasız ve anlamsız özünü, kendisinden önce gelen yazarlardan farklı olarak, tarafsız ve ulusalcı düşüncelerden uzak bir biçimde ortaya koymaya çabaladı. Bu yeni yaklaşımıyla da kendisinden sonra gelen savaş karşıtı yazarlara öncülük etti. Tolstoy’un Rus edebiyatında Lermontov ve Bastujev-Marlinskiy’den sonra, uzun süre unutilan “savaş ve askerlik” temasına getirdiği yenilik, bu konuyu ilk kez psikolojik ve ahlâksal boyutlarıyla ele almasıdır.

Askerlikten ayrıldıktan sonra Petersburg’da sakin günler yaşadı. Ardından Batı Avrupa ülkelerinde uzun bir gezintiye çıktı. Almanya, Fransa, İsviçre’de dolaştı. Dönüşünde tekrar Yasnaya-Polyana’ya yerleşti. Asalet unvanlarından, lüksten sıkılıyordu. Köyünde öğrenim, eğitim bakımından yepyeni olduğunu düşündüğü bir okul kurdu. 1862’de huzura kavuştuğuna inandığı günlerde evlendi. Artık düzenli bir hayat yaşayabilecekti. Önemli romanlarından “*Savaş ve Barış*” ile “*Anna Karenina*”yı, bu sıralarda yazdı. Karısı eserlerinin yazılması sırasında büyük katkılarda bulundu. Geniş halk yığınlarının, özellikle Rus köylüsünün yoksul, perişan durumu onu çok üzüyordu. Servetinin önemli kısmını köylülere dağıttı, köylüler gibi yaşamaya başladı. Giydiği kaba saba elbiseleri kendisi dikiyordu. Ancak eskiden olduğu gibi bıkip usanmadan yazıyordu. Tolstoy ömrünün son yıllarını manevi sıkıntılar yaşayarak geçirdi.

7 Kasım 1910’da 82 yaşındayken ailesini terk etmeye karar verdi, yanına en küçük kızını ve doktorunu da alarak yola çıktı. Birkaç gün sonra Astapovo adlı bir kasabanın tren istasyonunda öldü.

Savaş ve Askerlik Üzerine’nin ilk baskısı Rusya’da değil, 1902 yılında zamanın en savaşçı devletlerinden biri olan Almanya’da yayımlandı.

Elinizde bulunan kitaptaki makaleler Türkçede ilk defa yayımlanıyor.

EPOS YAYINLARI-53

L. N. Tolstoy

Savaş ve Askerlik Üzerine

Derleyen ve Rusçadan Çeviren
Ö. Aydın Süer

Yayıma Hazırlayan
Ercüment Özkaya

Kitabın Orijinal Adı:

O voyne i voyennom dele
Berlin – 1902

© Ö. Aydın Süer, 2009

© Epos Yayınları, 2009

Düzeltili:

Rafet Özen

Kapak Tasarımı:

Zet Tanıtım

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
epos

Baskı ve Cilt:

Sözkesen Matbaası (0.312) 395 21 10

Birinci Baskı,

Ankara, Ekim 2009

ISBN: 978-975-6790-64-9

EPOS YAYINLARI

GMK Bulvarı 60/20 (06570) Maltepe-Ankara,

Tel.Fax: (0.312) 232 14 70 - 229 98 21

eposyayinlari@eposyayinlari.com

www.eposyayinlari.com

L. N. TOLSTOY
SAVAŞ
ve
ASKERLİK ÜZERİNE

Derleyen ve Rusçadan Çeviren:
Ö. Aydın Süer

Aydın Süer (1951 –); AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde öğretim üyesidir. 1973-89 yılları arasında Rus Dili ve Edebiyatı'nda öğretim üyeliği yapmıştır. Halen Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanıdır. Yayımlanmış eserlerinden bazıları şunlardır; *19. Yüzyıl Rus Edebiyatı Üzerine Yazılar* (Evrensel Yay.), *Pagaruşa* (Doğan Kitap), *Rusça Konuşma Kılavuzu* (Alkım Yay.).
Çevirilerinden bazıları şunlardır; Maksim Gorki, *Klim Samgin'in Yaşamı* (1, 2, 3, 4 – Evrensel Yay.).

İçindekiler

Sunuş/ 7

1. Savaş ve Askerlik Üzerine	9
2. Ek: General Dragomirov'un Askerlik Yönergesi	15
3. Subay Talimatnamesi	21
4. Başçavuşa Mektup	31
5. İsveçlilere Mektup	41
6. Kim Suçlu?	49
7. L. N. Tolstoy'un Georgiy Şopov'un Askerlik Hizmetini Reddetmesine İlişkin Bulgar Gazetesine Mektubu	53
7. Yurtseverlik mi, Barış mı?	57

Tolstoy'un Eserlerinde Savaş ve Askerlik

8. Tolstoy'un Gözüyle Savaş ve Askerlik	69
9. "Baskın"	75
10. "Polikuşka"	83
11. "Hacı Murat"	85
12. "Sivastopol Öyküleri"	89
13. "Savaş ve Barış"	99

ÖNSÖZ

Lev Nikolayeviç Tolstoy, ünlü bir yazar olduğu kadar, ünlü bir düşünürdür. Dinin dogmalarına karşı çıkması nedeniyle 1901’de kiliseden ihraç edilmiş, topraklarını köylülere dağıtarak toprak beylerinin düşmanlığını kazanmış, çarlık yönetiminin acımasızlığına karşı çıkararak saray çevresinin tepkisini çekmiş, savaş ve askerlik karşıtı söylemleri yüzünden sert eleştirilere uğramıştır. Tüm bunlara karşın, polis şefinin de belirttiği üzere, “ünü hapsedenlere sığmayacak kadar büyük bir yazar olduğu için” hiç tutuklanmamıştır.

1851’de Kafkasya’da savaflara katılan, daha sonra da 1855’de Kırım’da Sivastopol kuşatmasında İngiliz, Fransız ve Osmanlı ittifakına karşı yapılan savaflarda cesareti nedeniyle “Anna” nişanı ve madalyalarla ödüllendirilen Tolstoy, savaşın insanlık dışılığı ve acımasızlığıyla yüzleşmiş, savaştan sonra ordudan ayrılarak yaşamı boyunca savaş karşıtı tutumunu korumuştur.

Cephe deneyimlerini eserlerine de yansıtan Tolstoy, o dönemde özellikle güncel olan milliyetçiliğe de savafla özendirilmesi nedeniyle karşı çıkmıştır. Tolstoy’a göre savaş, ancak savunma amacıyla yapıldığında kabul edilebilir. Devletlerin çıkarları ve yayılmacı amaçları için yapılan savaflar, bunlardan çıkar sağlayan bir kesime yaramakta, insanlar kilisenin de aracılığıyla bile bile ölüme gönderilmektedir.

Kitabın I. Bölüm’ünde Tolstoy’un savaş, askerlik ve yurtseverlik konularını ele aldığı yazılarının çevirisi yer almakta, ikinci bölümde ise eserlerinden alıntılar yapılarak bu konulardaki görüşleri irdelenmektedir.

Ö. Aydın Süer

SAVAŞ ve ASKERLİK ÜZERİNE

Askersin; sana ateş etmeyi, süngülemeyi, uygun adım yürütmeyi, spor yapmayı, okumayı öğretiler, eğitime ve teftişe götürdüler. Belki de savaşa gittin, sana emredilen her şeyi yerine getirerek Türklerle ve Japonlarla savaştın. Yaptıklarının iyi mi ya da kötü mü olduğunu kendine sormak aklına gelmedi, değil mi?

İşte şimdi bölüğüne ya da birliğine, harekete geçme ve yanınıza gerçek mermi alma emri veriliyor. Seni nereye götürdüklerini sormadan atla ya da yürüyerek yol alıyorsun.

Seni bir köye ya da fabrikaya götürüyorlar. Uzaktan köy halkının ya da fabrika çalışanlarının meydanda toplanmış olduğunu görüyorsun; erkekler, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar. Vali ve savcı, polis şefiyle birlikte kalabalığa yaklaşıyor ve bir şeyler söylüyorlar. Kalabalık önce suskun, daha sonra giderek yükselen bir ses tonuyla haykırmaya başlıyor ve yöneticiler halkın yanından uzak-

laşıyor. O zaman köylülerin ya da fabrika çalışanlarının ayaklandıklarını ve seni de buraya onları sakinleştirmek için getirdiklerini anlıyorsun. Yöneticiler birkaç kez kalabalığın yanına gidiyor ve uzaklaşıyor, ancak haykırışlar giderek artıyor; yöneticiler aralarında konuşuyorlar; daha sonra da silâhını gerçek mermilerle doldurman emrediliyor. Karşında, aralarından seçilerek askere alındığın kısa paltolu, kabanlı ve ayakları çarıklı erkekleri, karın ya da annen gibi başörtülü ve bluzlu kadınları görüyorsun.

İlk atışı kalabalığı oluşturanların başları üzerine yapmanızı emrediyorlar. Ancak kalabalık dağılmıyor ve giderek daha yüksek sesle bağırıyor; ve işte sana başlarının üzerine, havaya değil, doğrudan kalabalığın ortasına ateş etmen emrediliyor.

Sana bu atıştan doğacak sonuçlardan sorumlu olmadığın daha önce telkin edilmişti. Ama sen, kanlar içindeki insanın senin açtığın ateşle yere düştüğünü, başkası tarafından değil senin tarafından öldürüldüğünü, ateş etmeyebileceğini ve o zaman da o insanın ölmeyeceğini biliyorsun.

Ne yapman gerekiyor?

En azından silâhını indirir ve o anda kardeşlerine ateş açmayı reddedebilirsin. Ama yarın yine aynı şey olabilir. Bu nedenle de, istesen de istemesen de iyice düşünmen ve seni silâhsız kardeşlerine ateş etmek zorunda bırakan ‘asker’ sıfatının ne olduğunu kendine sorman gerekiyor.

İncil’de kendi kardeşlerini öldürmemekten başka, ölüme yol açacak bir şey yapmaman, kardeşine öfke duymaman, düşmanlarından nefret etmemen, tersine, onları sevmen gerektiği de söylenmektedir.

On Emir’de, doğrudan “öldürme” denmekte, kimi öldürebileceğinden kimi öldüremeyeceğinden söz bile edilmemektedir. Sana öğretilen kurallarda ise, askerin, çara karşı bir emir dışında, üs-

tünün emirlerini her ne olursa olsun yerine getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca 6. emrin açıklamasında, bu emrin öldürmeyi yasaklamasına karşın, savaşta düşmanı öldüren kişinin bu buyruğa karşı günah işlemiş sayılmayacağı belirtilmiştir.

Her kıışlada asılı bulunan ve birçok kez okuduğın ve dinlediğın askerlik yönergesinde ise askerin insanları nasıl öldüreceğın anlatılmaktadır. “Üç kişi sana saldırdığında, birincisini hançerle, ikincisine ateş et, üçüncüsünün ise süngüyle canını al... Süngün kırılmışsa dipçikle vur; dipçik de kırılmışsa yumruklarınla vur; yumrukların iş göremiyorsa dişlerini geçir” denmektedir.

Sana, öldürmek zorunda olduğun, çünkü yemin ettiğın ve yaptıklarından senin değil, üstlerinin sorumlu olduğun söyleniyor.

Ancak sen yemin etmeden, yani insanların emirlerini yerine getireceğine söz vermeden önce, Tanrı'nın, yani sana yaşam veren varlığın tüm buyruklarını yerine getirmekle, yemine gerek olmadan, yükümlüydün. Tanrı ise öldürmeyi buyurmuyor.

O hâlde, insanların sana emrettikleri her şeyi yerine getireceğın konusunda yemin etmen olanaksızdır. Bu konuda İncil'de açıkça “Hiç yemin etme!” denmektedir.

“Evet, evet, ya da hayır, hayır deyiniz; ayrıca yemin, iki yüzlülükten doğar.”

Yakov'un (Yakup) V, 12 mesajında da aynı şey belirtilmiştir. “Her şeyden önce, kardeşlerim, ne gökyüzü, ne yer, ne de başka bir şey üzerine yemin ediniz.” Dolayısıyla, yeminin kendisi bile günahtır. Yaptıklarından senin değil üstlerinin sorumlu olacağı konusunda söylediklerinin gerçek dışı olduğun da açıktır. Senin vicdânın, sende değil de bir onbaşıda, başçavuşta, bölük komutanın-

da, albayda ya da başka birisinde bulunabilir mi? Ne yapabileceğini ve yapmak zorunda olduğunu, neyi yapamayacağını ya da yapmamak zorunda olduğunu konusunda hiç kimse senin yerine karar veremez. Ve insan, yaptığı bir şeyden dolayı her zaman sorumludur. Zina suçu öldürmekten çok daha hafif değil midir ve bir insanın bir diğerine “zina yap, ben senin günahını üstleniyorum, çünkü senin âmirinim,” demesi mümkün müdür?

İncil’de anlatıldığı üzere, Âdem, Tanrı’ya karşı suç işlemiş ve karısının elmayı yemesini emrettiğini söylemiş, karısı ise kendisini şeytanın baştan çıkardığını belirtmiştir. Tanrı ne Âdem’i ne de Havva’yı bağışlamış ve kendilerine, Âdem’in karısının sözünü dinlediği, karısının ise yılanın sözüne itaat ettiği için cezalandırılacaklarını söylemiş. Yani, onları mazur görmeyerek cezalandırmış. Sen bir insanı öldürdüğünde ve bunu yapmanı bölük komutanının emrettiğini söylediğinde Tanrı aynı şeyi sana da söylemeyecek mi?

Aslında buradaki aldatma, kuralın kendisindedir. Askerin üstünün tüm emirlerini yerine getirmek zorunda olduğu kuralına, “Çar’a zarar verme olasılığı olanlar dışında” ibaresi eklenmiştir.

Eğer asker, üstünün emirlerini yerine getirmeden önce, bu emrin Çar’a karşı olup olmadığına karar verebiliyorsa, üstünün emrini yerine getirmeden önce yerine getirmesi istenen şeyin Tanrı’nın buyruklarına karşı olup olmadığını düşünmek zorunda da değil midir? İnsan öldürmek kadar Tanrı’nın iradesine karşı bir şey yoktur. O halde, sana birisini öldürmeni emrettiklerinde insanlara itaat etmen gerekmez. Eğer itaat eder ve öldürürsen, bunu kendi çıkarın, yani seni cezalandırmamaları için yapıyorsun demektir. Örneğin, üstünün emriyle birisini öldürürken, mallarını çalmak için bir tüccarı öldüren katille aynı konuma düşüyorsun. O paraya tamah ediyorsun, sense üstlerin tarafından cezalandırılma-

ma ve ödüllendirilme arzusuna kapılıyorsun. İnsan yaptıklarından dolayı Tanrı'ya karşı daima kendisi hesap verir.

Hiçbir güç, üstlerinin senden talep ettikleri gibi canlı bir insanı keyfi istediği için ölü bir bedene dönüştüremez. İsa, insanlara, herkesin Tanrı'nın oğlu olduğunu, bu nedenle Hıristiyan kişinin vicdânını, hangi unvânı taşırsa taşısin, kral, çar veya imparator bile olsa, başka birisinin emrine veremeyeceğini öğretmiştir. Aynı biçimde, sana üstünlük kuran insanların senden kardeşlerini öldürmeni istemeleri, bu insanların sahtekâr olduklarını, dolayısıyla onlara itaat etmemek gerektiğini gösteriyor. Efendisinin gösterdiği herkese bedenini teslim etmeye hazır bir günahkârın konumu utanç vericidir; ancak daha utanç verici olan, en büyük günahı işlemeye, yani âmirinin gösterdiği her insanı öldürmeye hazır bir askerinin durumudur.

Bu durumda, gerçekten Tanrı'nın buyruklarına göre davranmak istiyorsan, yapman gereken tek şey, utanç verici ve Tanrı'ya karşısına alan 'asker' sıfatını üzerinden atmak ve bu nedenle âmirlerinin sana verecekleri tüm acıları çekmeye hazır olmaktır.

Hıristiyan bir askerinin gerçek talimatnamesi, "General, askerinin Tanrısıdır," ya da "asker, her konuda üstlerine itaat ederek, yabancıları ya da kendi kardeşlerini, silâhsız bile olsalar öldürmeye hazır olmalıdır" diyerek din karşıtı görüşler belirten talimatname değil, "insanlardan önce Tanrı'ya itaat etmek gerekir; bedenleri öldürebilen, ancak ruhları öldüremeyenlerden korkmamak gerekir" diyen tanrı emirleridir.

Gerçek ve aldatmaya yönelik olmayan tek askerlik yönergesi budur.

Gaspra, 7 Aralık 1901

SUBAY TALİMATNAMESİ

○

Tüm askerî birimlerde, General Drogomirov tarafından düzenlenmiş, “*Askerî Yönerge*” adı verilen bir yönerge duvarda asılıdır. Bu yönerge, güya halktan gelme askerlere hitap eden (her askere aslında çok yabancı), aptalca bir cesarete yönelik, İncil’deki kutsal sözlerden alıntılarla karıştırılmış bir tümceler seçkisidir. İncil’deki sözler askerlerin öldürmek, dişleriyle düşmanlarını ısırarak zorunda olduklarını onaylamak için kullanılmaktadır: “Süngün kırılırsa yumruklarınla vur, yumrukların iş görmezce dişlerini sapla”. Yönergenin sonunda da Tanrı’nın askerlerin generali olduğu, “Tanrı generalinizdir” sözleriyle belirtilmiştir.

Başka hiçbir şey, Rus insanının cehâlet, kölece bir itaat ve hayvanlaşmada günümüzde ulaştığı korkunç düzeyi bu yönergeden daha açık biçimde gösteremez. Bu son derece dehşet verici olan ve dini aşığlayan “yönergenin” ortaya çıkararak tüm kışlalar-

da asıldığı günden beri, yani uzun bir süredir, hiçbir yönetici, İncil metinlerinin anlamlarının saptırılmasının kendilerini doğrudan ilgilendirdiği hiçbir din adamı bu iğrenç yönergeyi eleştirmemiştir. Ve bu yönerge, milyonlarca nüsha hâlinde basılmaya ve bu korkunç metni etkinliklerinin yönlendiricisi olarak kabul eden milyonlarca asker tarafından okunmaya devam etmektedir.

Bu yönerge beni çoktandır rahatsız ediyordu, şimdi ise ölmekten önce zaman bulamamak korkusuyla askerlere hitaben bir yazı yazdım. Bu yazıda onlara bir insan ve Hıristiyan olarak Tanrı karşısında bu yönergede ortaya konanlardan tamamen farklı yükümlülükleri olduğunu anımsatmaya çalışıyorum. Bu anımsatmanın yalnızca askerlere değil, askerlik hizmetine erler gibi zorunluluktan dolayı değil de, kendi istekleriyle giren subaylara çok daha gerekli olduğunu düşünüyorum (subay derken asteğmenden generale kadar tüm askerî yöneticileri kastediyorum). Bu anımsatma, bana özellikle günümüzde gerekliymiş gibi geliyor.

100 ya da 50 yıl önce savaş, halkların yaşamının kaçınılmaz koşulu olarak kabul edildiğinde, savaşılan diğer ulusun insanları barbar, inançsız ve cani olarak görüldüklerinde ve kendi halklarını ezmek ve bastırmak için gerekli oldukları askerlerin aklına gelmediği zamanlarda, her şey güzeldi. O zamanlar alacalı, şeritlerle bezeli üniformayı giyerek, kılıcı şakırdatarak, mahmuzları şakırdatarak dolaşmak, halkını savunmak için canını henüz fedâ etmese de etmeye hazır olduğu düşüncesiyle kendini bir kahraman gibi görerek alayın karşısında at oynatmak da güzeldi. Ancak, uluslararası ticarî, toplumsal, bilimsel ve sanatsal ilişkilerin halkları birbirine iyice yakınlaştırması sonucu, çağımızın ulusları arasındaki savaşlar, insanlar arasındaki en kutsal ilişkileri bozan aile içi kavgalar gibi görülmeye, dünyadaki yüzlerce toplumda ve özel sohbetlerin dışında da, genel olarak tüm gazetelerde sürekli ve

hep bir ağızdan, militarizmin akıl dışılığını, savaşın ortadan kaldırılmasının olanaklılığını hattâ gerekliliğini ortaya koyan binlerce makale yazılmaya, en önemlisi de, askerler giderek daha sık dış düşmanlara, dışarıdan saldıranlara karşı ya da yurdun ününü ve gücünü yüceltmek için değil, silâhsız fabrika işçilerine veya köylülere karşı harekete geçtiği günümüzde, şeritle süslü üniformayla at oynatmak, bölüğün karşısına havalı bir biçimde çıkmak, artık anlamsız değil, bağışlanmaz bir şey haline gelmektedir. Bu eskiden de böyleydi ama daha farklı biçimdeydi.

Eskiden, I. Nikolay döneminde, ordunun öncelikle silâhsız yurttaşlara ateş açılması için gerekli olduğu kimsenin aklına gelmezdi. Şimdi başkentlerde ve fabrika bölgelerinde toplanan işçileri dağıtmak amacıyla askerî birlikler konuşlandırılıyor ve askerlerin kışlalarından gerçek mermilerle çıkmadığı ve halka ateş açmak için her an hazır olmak üzere kapalı bir yerde tutulmadığı bir ay bile geçmiyor. Askerlerin halka karşı kullanılması yalnızca sıradan bir olay haline gelmekle kalmayıp, ileride bu amaçla kullanılacak biçimde hazırlanıyorlar. Yönetimler, askere alınanların birliklere dağılımında, askerlerin görevlerini yaşadıkları yerlerde yapmayacak biçimde seçilmelerinin bilinçli olarak yapıldığını gizlemiyorlar. Bu, askerlerin kendi akrabalarına ateş etmek zorunda kalmamaları amacıyla yapılmaktadır.

Alman imparatoru her asker kurası çekiminde yemin eden askerlerin bedenleri ve ruhlarıyla kendisine ait olduğunu, tek düşmanlarının, kendisine, yani imparatora düşman olanlar olduğunu açıkça söylemişti ve söylüyor (23 Mayıs 1901 tarihli konuşma). İmparator, düşmanın sosyalistler (yani işçiler) olduğunu, emrettiği takdirde askerlerin, bu işçiler öz kardeşleri hattâ anne ve babaları bile olsalar, üzerlerine ateş etmek zorunda olduklarını da söylemişti.